

ΟΙ ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΗΣ 16^{ης} ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 2003 ΚΑΙ Η ΕΠΟΜΕΝΗ ΜΕΡΑ

Το Σχέδιο Ανάν και οι εκλογές

Το Σχέδιο Ανάν αποτέλεσε το κύριο αν και όχι το αποκλειστικό θέμα των Προεδρικών εκλογών της 16ης Φεβρουαρίου 2003. Ένα βασικό μήνυμα που είχε περάσει στο εκλογικό σώμα ήταν ότι τυχόν επανεκλογή του Γ. Κληρίδη θα οδηγούσε στην αποδοχή εκ μέρους της Ελληνικής πλευράς του Σχεδίου Ανάν με οριακές μόνο αλλαγές. Άλλωστε αυτό διακήρυτταν όλα σχεδόν τα στελέχη του προεκλογικού επιτελείου του Προέδρου Κληρίδη. Η εικόνα που εκπορευόταν ήταν ότι κυρίαρχο λόγο στην πολιτική Κληρίδη θα είχε η φιλοσοφία του κόμματος των Ενωμένων Δημοκρατών (ΕΔΗ), το οποίο φαινόταν έτοιμο να δεχθεί το Σχέδιο Ανάν ως είχε.

Από την άλλη, αν και ο Τ. Παπαδόπουλος και τα κόμματα που τον υποστήριζαν, εκτός από το Κίνημα Οικολόγων-Περιβαλλοντιστών, είχαν αποδεχθεί το Σχέδιο Ανάν ως βάση για διαπραγμάτευση, το μήνυμα το οποίο λάμβανε το εκλογικό σώμα ήταν ότι ο Τ. Παπαδόπουλος θα προσπαθούσε να επιφέρει ουσιαστικές αλλαγές στο εν λόγω Σχέδιο ούτως ώστε να καταστεί λειτουργικό και βιώσιμο. **Έτσι, μοιραίως ο Γ. Κληρίδης έθεσε τον εαυτόν του στη θέση που ήταν ο Γ. Βασιλείου το 1993 σε σχέση με τις Ιδέες Γκάλι ενώ ο Τ. Παπαδόπουλος βρέθηκε στη θέση που ήταν ο Γ. Κληρίδης το 1993 όταν κέρδισε τις τότε Προεδρικές εκλογές.** Υπενθυμίζεται ότι στις Προεδρικές εκλογές του 1993 ο τότε Πρόεδρος Γ. Βασιλείου είχε δεχθεί τις ιδέες Γκάλι ως βάση για λύση ενώ ο τότε υποψήφιος Πρόεδρος Γ. Κληρίδης ως βάση για διαπραγμάτευση. Ενώ αναγνωρίζεται ότι σε όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις το αποτέλεσμα εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, υπογραμμίζεται ότι κατ' ουσίαν ο Γ. Κληρίδης κέρδισε τις εκλογές του 1993 επειδή παρουσιάστηκε πιο διεκδικητικός από τον Γ. Βασιλείου.

Σημειώνεται επίσης ότι κατά τη διάρκεια όλης της προεκλογικής περιόδου για τις Προεδρικές εκλογές του 2003 το επιτελείο του Προέδρου Κληρίδη προσπαθούσε να δώσει το μήνυμα των δραματικών εξελίξεων – εξελίξεων που δικαιολογούσαν απόλυτα τη μονοθεματική εξαγγελία υποψηφιότητας του Προέδρου Κληρίδη για σύντομη θητεία

(16 μηνών) μέχρι τη λύση του Κυπριακού προβλήματος. Ταυτόχρονα ο Τ. Παπαδόπουλος χαρακτηριζόταν ως απορριπτικός. Παράλληλα, λίγες μέρες πριν από τις εκλογές, ανακοινώθηκε ότι ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ κ. Ανάν θα ερχόταν στην Κύπρο στις 26 Φεβρουαρίου για μια ύστατη αλλά κορυφαία προσπάθεια διάσπασης του αδιεξόδου και κατάληξης σε συμφωνία. Επιπρόσθετα αφήνεται ανοικτό το ενδεχόμενο επίσκεψης του Αμερικανού Υπουργού Εξωτερικών κ. Πάουελ κατά την ίδια χρονική περίοδο με προφανή στόχο τη συμβολή στις προσπάθειες επίλυσης του Κυπριακού προβλήματος.

Η ήττα του Κληρίδη και η εκλογή Παπαδόπουλου για μια πιο διεκδικητική πολιτική

Ο Κυπριακός λαός ζύγισε όλες αυτές τις εξελίξεις και έκρινε ότι η προσπάθεια για κλείσιμο του Κυπριακού προβλήματος μέχρι τις 28 Φεβρουαρίου 2003 εμπεριείχε κινδύνους νέων περιπετειών. Ως εκ τούτου το εκλογικό σώμα έβλεπε με μεγάλη επιφυλακτικότητα την προοπτική επανεκλογής του Προέδρου Κληρίδη. Έτσι, παρά τον θρίαμβο της Κοπεγχάγης στις 12-13 Δεκεμβρίου 2002, το αποτέλεσμα στις Προεδρικές εκλογές της 16^{ης} Φεβρουαρίου 2003 ήταν η ήττα του Γ. Κληρίδη και η θριαμβευτική εκλογή, από την πρώτη Κυριακή των Προεδρικών εκλογών, του Τ. Παπαδόπουλου (Τ. Παπαδόπουλος 51,51%, Γ. Κληρίδης 38,80%, Α. Μαρκίδης 6,62%, Ν. Κουτσού 2,12%, Υπόλοιποι 0,95%).

Φυσικά, είναι δυνατό κάποιος να αναζητήσει και άλλους λόγους για το εκλογικό αποτέλεσμα: θα μπορούσε να λεχθεί ότι η τετραμερής συμμαχία όλων σχεδόν των κομμάτων της αντιπολίτευσης δεν άφησε ουσιαστικά περιθώρια στον Γ. Κληρίδη. Παράλληλα, ο Γενικός Εισαγγελέας Α. Μαρκίδης με τη δική του υποψηφιότητα κατ' ουσίαν αμφισβήτησε τον Πρόεδρο Κληρίδη συμβάλλοντας έτσι σε μια εικόνα κατακερματισμού δυνάμεων στον Δημοκρατικό Συναγερμό. Δεν παραλείπεται επίσης η αναφορά σε αρκετά αρνητικά σημεία της εσωτερικής διακυβέρνησης των τελευταίων 10 ετών και στην αναμενόμενη φθορά της εξουσίας.

Παρά ταύτα όμως, υπογραμμίζεται ότι το Σχέδιο Ανάν και η παρατηρηθείσα διαφοροποίηση της πολιτικής Κληρίδη με κάποια τάση στροφής προς την πολιτική των ΕΔΗ ήταν καθοριστικής σημασίας για το αποτέλεσμα. Και τούτο παρά το γεγονός ότι είχε προηγηθεί ο θρίαμβος της Κοπεγχάγης – θρίαμβος

στον οποίο πέραν της Ελλάδας είχε καθοριστική συμβολή η διακυβέρνηση Κληρίδη. Εάν ο Κυπριακός λαός είχε κρίνει ότι ενώπιον του υπήρχε ένα ικανοποιητικό σχέδιο λύσης του Κυπριακού προβλήματος είτε δεν θα είχε ανθυποψήφιους ο Γ. Κληρίδης, είτε, εάν είχε, θα κέρδιζε τις εκλογές. Το Σχέδιο θεωρήθηκε από την πλειοψηφία του λαού ως μη ικανοποιητικό και έτσι αναπόφευκτα ο λαός δεν ανανέωσε την εντολή του προς τον Γ. Κληρίδη. **Ταυτόχρονα, με την εκλογική νίκη του Τ. Παπαδόπουλου, διαφαίνεται ότι ο Κυπριακός λαός επιλέγει μια πιο διεκδικητική πολιτική στο Κυπριακό πρόβλημα.** Φυσικά κατανοούνται οι δυσκολίες και η ανάγκη για πολύ λεπτούς χειρισμούς, για αναβαθμισμένη προβολή της Κυπριακής Δημοκρατίας καθώς και για ουσιαστική βελτίωση της εικόνας της νέας ηγεσίας στο διεθνές περιβάλλον. Επί τούτου σημειώνεται ότι πολλά από τα δημοσιεύματα του ξένου τύπου και ιδίως των Αγγλικών και Αμερικανικών εφημερίδων παρουσίασαν τον εκλεγμένο Πρόεδρο Τ. Παπαδόπουλο ως ένα πολιτικό με «σκληρές θέσεις» στο Κυπριακό.

Ο Ανάν και το Τρίτο Αναθεωρημένο Σχέδιο (:)

Παράλληλα σημειώνεται ότι ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ κ. Ανάν εξακολουθεί να εκφράζει την αισιοδοξία του για την πιθανότητα λύσης του Κυπριακού προβλήματος μέχρι τις 28 Φεβρουαρίου, 2003. Υπενθυμίζεται ότι το Αναθεωρημένο Σχέδιο Ανάν ως έχει δεν είχε γίνει αποδεκτό από καμία ηγεσία Ελληνοκυπριακού κόμματος (εκτός από τους ΕΔΗ) ενώ από την άλλη ο Ντενκτάς κατ' ουσίαν δεν το δέχεται ως βάση για διαπραγμάτευση. **Επομένως εάν ο κ. Ανάν καταθέσει ένα τρίτο Σχέδιο με τροποποιήσεις που είτε δεν επιφέρουν ουσιαστικές αλλαγές προς όφελος της Ελληνοκυπριακής πλευράς είτε ικανοποιούν περισσότερο την Τουρκική πλευρά, τότε ουσιαστικά αυτό θα ισοδυναμεί με ένα νέο εκβιασμό προς την Ελληνική πλευρά. Εμμέσως πλην σαφώς ελλοχεύει κίνδυνος κατανομής ευθυνών και στις δύο πλευρές σε ένα ενδεχόμενο αδιέξοδο.** Συνεπώς είναι καθοριστικής σημασίας όπως η Λευκωσία σε συνεργασία με την Αθήνα ενεργήσουν με τρόπο που αφ' ενός να αποφευχθούν τυχόν δυσάρεστες εξελίξεις και αφ' ετέρου να τεθούν επί τάπητος πειστικά οι προτάσεις για ουσιαστικές βελτιώσεις του Σχεδίου Ανάν ή οποιασδήποτε άλλης πρότασης. **Μεταξύ των επιχειρημάτων που μπορούν να προβληθούν είναι ότι ο εκλεγμένος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας έχει όχι μόνο δικαίωμα αλλά και την υποχρέωση να διαπραγματευθεί**

οιονδήποτε Σχέδιο λύσης του Κυπριακού προβλήματος. Επιπρόσθετα, δεν μπορεί να προσυπογράψει ένα Σχέδιο το οποίο διαπραγματεύθηκαν άλλοι – στους οποίους ο λαός δεν ανανέωσε την εντολή για τη διακυβέρνηση του τόπου. **Υπογραμμίζεται επίσης ότι με τη τακτική των χρονοδιαγραμμάτων ο ΟΗΕ διακυβεύει τη δική του αξιοπιστία και ικανότητα να συμβάλει θετικά προς μια βιώσιμη λύση.**

Η επόμενη μέρα για Λευκωσία και Αθήνα

Το ουσιαστικό ζήτημα που τίθεται είναι πώς προχωρεί η Ελληνική πλευρά – λαμβάνοντας υπ’ όψιν όλα τα δεδομένα περιλαμβανομένων και οιωνδήποτε κινδύνων. Στο παρελθόν είχε προβληματίσει η άποψη ότι σε τυχόν παρατεταμένη εκκρεμότητα στο Κυπριακό πρόβλημα ελλόχευε και ελλοχεύει ο κίνδυνος αναγνώρισης της «ΤΔΒΚ» από αριθμό Μουσουλμανικών χωρών. Επισημαίνεται επίσης ότι οι ΗΠΑ κατ’ επανάληψιν είχαν ασκήσει την επιρροή τους ούτως ώστε να αποτραπεί ένα τέτοιο ενδεχόμενο. Είναι σημαντικό όπως η Αμερικανική πολιτική παραμείνει αναλλοίωτη στο θέμα αυτό και όπως επίσης πεισθεί ότι πιο σημαντικό από το άμεσο κλείσιμο του Κυπριακού είναι η αναζήτηση μιας βιώσιμης και λειτουργικής λύσης η οποία ταυτόχρονα να διασφαλίζει τη σταθερότητα στην ευρύτερη περιοχή. Επιπρόσθετα, στη σημερινή συγκυρία, υπογραμμίζεται ότι η ΕΕ δεν θα αντικρίσει με θετικό μάτι οποιαδήποτε προσπάθεια αναγνώρισης των κατεχόμενων εδαφών της Κύπρου – εδαφών που ούτως ή άλλως ανήκουν σε χώρα μέλος της ίδιας της ΕΕ. Συνεπώς τόσο η Λευκωσία όσο και η Αθήνα θα πρέπει να λάβουν πρωτοβουλίες στα μεγάλα κέντρα αποφάσεων ούτως ώστε να ενισχυθούν οι Ελληνικές θέσεις.

Τόσο η Λευκωσία όσο και η Αθήνα νομιμοποιούνται να προωθήσουν ιδέες σε σχέση με την επίλυση του Κυπριακού προβλήματος οι οποίες να αποτελούν μια σύζευξη μεταξύ του ιστορικού συμβιβασμού της ομοσπονδίας και του κοινοτικού κεκτημένου καθώς και άλλων Ευρωπαϊκών δεδομένων και αρχών. Πρέπει να κατανοηθεί η ορθότητα της θέσης ότι μια τέτοια πρόταση μπορεί να οδηγήσει σε μια βιώσιμη και λειτουργική λύση του Κυπριακού προβλήματος, ενώ ταυτόχρονα θα συμβάλει και στον στόχο της προώθησης της ασφάλειας, της συνεργασίας και της σταθερότητας στην ευαίσθητη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Φυσικά θα πρέπει και η Άγκυρα να

πεισθεί επιτέλους να αποδεχθεί την Κυπριακή Δημοκρατία ως ένα ισότιμο κράτος της ΕΕ και της διεθνούς κοινότητας. Με αυτό το σκεπτικό, η προοπτική για λύση προς τα τέλη του 2004 υφίσταται: πραγματικά είναι δυνατό να δημιουργηθεί ένα παράθυρο ευκαιρίας για τη διευθέτηση του Κυπριακού, αφού και η Τουρκία θα ενδιαφέρεται άμεσα για προσδιορισμό ημερομηνίας έναρξης ενταξιακών διαπραγματεύσεων.

Το Κυπριακό και οι ευρύτερες προεκτάσεις

Μια τέτοια πορεία και η τελική λύση του Κυπριακού θα ήταν προς το συμφέρον και της ΕΕ. Θα εξάλειφε πηγές προστριβών και θα επέτρεπε στην ΕΕ να αξιοποιήσει πλήρως και ποικιλοτρόπως την Κύπρο ως μέλος. Θα μπορούσε μεταξύ άλλων να γίνεται χρήση του εδάφους του νησιού για σκοπούς της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας. **Ίσως η πιο σημαντική εξέλιξη θα ήταν η δημιουργία ενός κράτους-προτύπου πλουραλισμού, δημοκρατίας, οικονομίας ελεύθερης αγοράς με κοινωνική ευαισθησία, και, πάνω από όλα, ειρηνικής συνύπαρξης μεταξύ Ελληνοκυπρίων Χριστιανών και Τουρκοκυπρίων Μουσουλμάνων. Σε μια εποχή που είναι εμφανής η αναγκαιότητα του διαλόγου και της συνεργασίας μεταξύ πολιτισμών, μια τέτοια εξέλιξη θα αποτελούσε μεγάλο βήμα προς την ορθή κατεύθυνση.**

Η Τουρκία πρέπει να ενθαρρυνθεί να συνεχίσει τις μεταρρυθμίσεις έτσι ώστε να αναβαθμίσει τις σχέσεις της με την ΕΕ, με ελάχιστο στόχο την επίτευξη μιας ειδικής σχέσης και μέγιστο στόχο την προσχώρηση στην Ένωση. Η Άγκυρα πρέπει επίσης να συνειδητοποιήσει ότι δεν είναι προς το συμφέρον της να επιμένει σε μια πολιτική που αποσκοπεί στον στρατηγικό έλεγχο της Κύπρου. **Οι Τουρκικές θέσεις επί του θέματος της Κύπρου θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως μπούμεραγκ για την Άγκυρα αν υιοθετούντο για την επίλυση του Κουρδικού προβλήματος.** Επίσης, η συνεργασία μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας και μια πραγματικά νέα εποχή στις σχέσεις μεταξύ των δύο κρατών δεν μπορούν να επιτευχθούν χωρίς την επίλυση του Κυπριακού με τρόπο που να αποφευχθούν οι εμπειρίες του παρελθόντος.

Για την Ελλάδα, η εφαρμογή του Σχεδίου Ανάν ως έχει ή με οριακές τροποποιήσεις (για να μην αναφέρω την πιθανότητα περαιτέρω στροφής προς τις Τουρκικές θέσεις) θα άνοιγε καινούργιες πληγές αφού το Κυπριακό

θα εισερχόταν σε νέα φάση – μια φάση που θα προκαλούσε καινούργιους πονοκεφάλους παρά θετικές εξελίξεις. Αντιθέτως, αν η Αθήνα επιμένει να δοθεί Ευρωπαϊκή λύση στο Κυπριακό πρόβλημα, αυτό θα συνέβαλλε στη διασφάλιση της ειρήνης, ασφάλειας, σταθερότητας και συνεργασίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Ταυτόχρονα, θα σήμαινε ουσιαστική αναβάθμιση της δικής της αξιοπιστίας τόσο εσωτερικά όσο και διεθνώς.

Από την άλλη πλευρά, αν δοθεί Ευρωπαϊκή λύση στο Κυπριακό, αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι η Βρετανία θα πρέπει να μοιραστεί τα γεωστρατηγικά πλεονεκτήματα του νησιού με την ΕΕ. Επιπρόσθετα, η διαδικασία επίλυσης του προβλήματος μέσω της ΕΕ θα είναι λιγότερο περίπλοκη σε σχέση με το Σχέδιο Ανάν. Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι μια μη Ευρωπαϊκή λύση στο Κυπριακό, όπως αυτή διαγράφεται στο Σχέδιο Ανάν, θα οδηγούσε, μεταξύ άλλων, στη δημιουργία αντι-βρετανικού αισθήματος, κάτι το οποίο μπορεί και πρέπει να αποφευχθεί.

Τέλος, είναι σημαντικό και για τις ΗΠΑ ότι η επίλυση του προβλήματος με τη συμμετοχή της ΕΕ θα προωθήσει την ασφάλεια και τη σταθερότητα στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Θα ήταν επίσης και ένα βήμα προς την δια-πολιτισμική κατανόηση και διάλογο καθώς και την προάσπιση των Δυτικών αξιών στην Ανατολική Μεσόγειο. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο η Κύπρος μπορεί να συμμετέχει σε όλους τους δυτικούς οργανισμούς ασφάλειας.

Συμπεράσματα

Οποιαδήποτε λύση του Κυπριακού προβλήματος πρέπει να τυγχάνει της υποστήριξης των Κυπρίων. Η συντριπτική πλειοψηφία των Ελληνοκυπρίων δεν θεωρούν ότι το Σχέδιο Ανάν, στην τωρινή του μορφή, αποτελεί βάση για την επίλυση του προβλήματος. Άλλωστε και η θριαμβευτική νίκη του Τ. Παπαδόπουλου στις Προεδρικές εκλογές της 16 Φεβρουαρίου 2003 παραπέμπει, μεταξύ άλλων, όπως επισημάναμε ήδη, και σε μια πιο διεκδικητική πολιτική στο Κυπριακό πρόβλημα. Από την άλλη πλευρά, η πλειοψηφία των Τουρκοκυπρίων υποστηρίζει την ταχεία διευθέτηση του θέματος και την προσχώρηση στην ΕΕ. Είναι φανερό ότι οι Τουρκοκύπριοι ζητούν την αλλαγή, και αυτό είναι κατανοητό αν αναλογισθούμε τις αντίξοες κοινωνικο-

οικονομικές συνθήκες μέσα στις οποίες ζουν και την υπόσχεση για ένα καλύτερο μέλλον. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι ο Ντενκτάς και η Άγκυρα δεν έχουν διαφοροποιήσει τις πάγιες θέσεις τους σε σχέση με το Κυπριακό πρόβλημα. **Τελικά, οποιαδήποτε συνταγματική ρύθμιση απαιτεί όχι μόνο τη συναίνεση των δύο πλευρών αλλά και τη θέληση για συμβίωση. Όμως το σύνταγμα πρέπει να είναι τέτοιο ώστε να συμβάλλει εποικοδομητικά προς αυτή την κατεύθυνση.**

Η λύση του Κυπριακού, οποιαδήποτε και αν είναι, θα έχει επιπτώσεις και πέραν του νησιού. Μεταξύ άλλων, θα επηρεαστούν ποικιλοτρόπως τόσο οι Ελληνο-Τουρκικές σχέσεις όσο και η ΕΕ. Συνεπώς, αποτελεί πρόκληση η εξεύρεση μιας βιώσιμης λύσης ικανής να εξυπηρετήσει πολυδιάστατα συμφέροντα, συμπεριλαμβανομένων, φυσικά, και αυτών των Κυπρίων.

Η προσχώρηση της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ θα είναι καθοριστική για την εξεύρεση λύσης. Μετά την προσχώρηση, η Τουρκία θα συνειδητοποιήσει ότι ο μακροχρόνιος στόχος της να έχει την Κυπριακή Δημοκρατία υπό τον στρατηγικό της έλεγχο, δεν πρόκειται να επιτευχθεί. Συνεπώς, η Άγκυρα ενδέχεται να συναινέσει σε μια βιώσιμη λύση του Κυπριακού, συμβάλλοντας έτσι και στην εκπλήρωση των δικών της Ευρωπαϊκών στόχων.

Η συμμετοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας στην ΕΕ και η προοπτική μιας λύσης του Κυπριακού προβλήματος καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για προετοιμασία του συνόλου του Κυπριακού λαού για τη νέα εποχή. Στο πλαίσιο μιας λύσης του Κυπριακού με βάση τα Ευρωπαϊκά δεδομένα θα πρέπει και οι Τουρκοκύπριοι να γίνουν κοινωνοί των ωφελημάτων αλλά και των υποχρεώσεων που θα προκύψουν. Ενώ συνεχίζονται οι προσπάθειες για επίλυση του Κυπριακού, είναι σημαντικό να αναβαθμισθούν οι επαφές και ο διάλογος σε όλα τα επίπεδα μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων καθώς και ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Ας σημειωθεί ότι και στο θέμα αυτό ο ρόλος της ΕΕ μπορεί να είναι καθοριστικός.